

ΤΡΙΤΗ 1 ΙΟΥΝΙΟΥ 2004
ΕΞΕΤΑΖΟΜΕΝΟ ΜΑΘΗΜΑ:
ΘΕΜΑΤΑ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΘΕΩΡΗΤΙΚΗΣ ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗΣ

ΟΜΑΔΑ Α΄

ΘΕΜΑ Α1

A.1.1. Να δώσετε το περιεχόμενο των παρακάτω όρων:

- α.** Ορεινοί
- β.** Στρατιωτικός Σύνδεσμος
- γ.** Εθνικό Κόμμα
- δ.** Πατριαρχική Επιτροπή

Μονάδες 12

A.1.2. Να γράψετε στο τετράδιό σας τα γράμματα της **Στήλης Α** και δίπλα στο καθένα από αυτά τους αριθμούς της **Στήλης Β** που προσδιορίζουν τις καινοτομίες που αντιστοιχούν στα Συντάγματα της **Στήλης Α** (σε κάθε γράμμα της **Στήλης Α** αντιστοιχούν περισσότεροι του ενός αριθμοί).

Στήλη Α: ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΑ	Στήλη Β: ΚΑΙΝΟΤΟΜΙΕΣ
α. Σύνταγμα του 1844	1. ψήφος με σφαιρίδια
β. Σύνταγμα του 1864	2. μονιμότητα των δικαστικών και των δημοσίων υπαλλήλων
γ. Σύνταγμα του 1911	3. δωρεάν εκπαίδευση
	4. καθολική ψηφοφορία για άνδρες
	5. αρχή λαϊκής κυριαρχίας
	6. ασυμβίβαστο μεταξύ στρατιωτικής και δημοσιοϋπαλληλικής ιδιότητας με το βουλευτικό αξίωμα
	7. βασιλευόμενη δημοκρατία
	8. απαγόρευση της δουλείας

ΘΕΜΑ Α2

A.2.1. Πώς διαμορφώθηκε η διαδικασία επιλογής των υποψηφίων βουλευτών και το εκλογικό σύστημα στην Ελλάδα κατά το τελευταίο τέταρτο του 19ου αιώνα ;

Μονάδες 15

A.2.2. Πώς εκφράστηκε η διάσταση προσφύγων και γηγενών ύστερα από την μικρασιατική καταστροφή στην οικονομική, πολιτική και κοινωνική ζωή;

Μονάδες 15

ΟΜΑΔΑ Β΄

ΘΕΜΑ Β1

Αντλώντας στοιχεία από τα κείμενα και τον πίνακα που σας δίνονται και αξιοποιώντας τις ιστορικές σας γνώσεις, να **αναζητήσετε** τους λόγους της μετανάστευσης των Ελλήνων, κυρίως στις Η.Π.Α., στα τέλη του 19ου αιώνα, και να **εκτιμήσετε** την έκταση και τα οφέλη που προέκυψαν για την ελληνική οικονομία ως τις αρχές του 20ου αιώνα.

Μονάδες 25

- α. Η παραγωγική έκρηξη και η κατάρρευση του εμπορίου της ελληνικής σταφίδας ενέτειναν την υπερατλαντική μετανάστευση από τις σταφιδοπαραγωγικές περιοχές, καθώς και από τις γειτονικές, οι οποίες τους έστελναν εποχικούς εργάτες. Η ελληνική σταφιδοπαραγωγή είχε επωφεληθεί από την επιδημία φυλλοξήρας, που είχε πλήξει τα γαλλικά αμπέλια γύρω στα τέλη της δεκαετίας του 1860 και είχε αποδεκατίσει τη γαλλική παραγωγή. Η Ελλάδα κινήθηκε με τρόπο ώστε να καλύψει το κενό στην παγκόσμια αγορά, όπου οι τρεις κύριοι αγοραστές ήταν η Μεγάλη Βρετανία, η Γερμανία και η Ρωσία. Καθώς οι τιμές του εξαγόμενου προϊόντος ανέβηκαν στα ύψη, η σταφιδοκαλλιέργεια αντικατέστησε την ελαιοκαλλιέργεια όπως και την καλλιέργεια σιτηρών... Η ευημερία αφορούσε πρωτίστως τους σταφιδεμπόρους και τους τοκογλύφους και έλαβε τέλος στη δεκαετία του 1890.

(Ιστορία της Ελλάδας του 20ού αι., Αλ. Κιτροέφ, «Η υπερατλαντική μετανάστευση», τ.Α1 σ. 134).

β.

Μετανάστευση προς τις Η.Π.Α (1880-1920)

	Αριθμός μεταναστών	Πληθυσμός των χωρών το 1910	%
Ελλάδα	370.000	2.800.000	13,2
Ιταλία	4.776.000	34.700.000	12,7
Ισπανία	109.000	20.000.000	0,5
Πορτογαλία	203.000	5.500.000	3,7
Ρουμανία	85.000	7.200.000	1,2
Βουλγαρία	65.000	4.300.000	1,5

(Κ. Τσουκαλά, «Εξάρτηση και αναπαραγωγή», σ.σ. 148-149)

- γ. Στον πελοποννησιακό και αθηναϊκό Τύπο δημοσιεύονταν τακτικά ιστορίες, όπου περιγραφόταν ο πλούτος αγροτικών περιοχών, χάρη στα εμβάσματα ή την επιστροφή των ίδιων των μεταναστών. Εδώ θα πρέπει να σημειωθεί ότι στα συγκεκριμένα παραδείγματα περιλαμβανόταν η παρακμή της τοκογλυφίας στις επαρχίες, χάρη στα διαθέσιμα σ' αυτές τις περιοχές κεφάλαια, τα οποία στέλνονταν από το εξωτερικό. Στην Πελοπόννησο, τα εμβάσματα προκάλεσαν την αναγκαστική πτώση των επιτοκίων από 25% σε 6-8% και την ουσιαστική εξαφάνιση των δανειστών που είχαν αρχίσει να πλουτίζουν. Επίσης αυξήθηκε η αξία της γης και της εργασίας.

(Ιστορία της Ελλάδας του 20ού αι., Αλ. Κιτροέφ, «Η υπερατλαντική μετανάστευση», τ.Α1 σ. 141-142)

ΘΕΜΑ Β2

Αντλώντας στοιχεία από τα παρακάτω κείμενα και αξιοποιώντας τις ιστορικές σας γνώσεις, να καταγράψετε τα αποτελέσματα από την επιβολή του Διεθνούς Οικονομικού Ελέγχου (1898) στην Ελλάδα.

Μονάδες 25

Κείμενα

- α. Η πτώχευση της Ελλάδας ως αναπόφευκτο αποτέλεσμα μιας τέτοιας δανειακής επιβάρυνσης εξανάγκασε το ελληνικό κράτος να αποδεχθεί τη μέγιστη των ταπεινώσεων, την επιβολή του Διεθνούς Οικονομικού Ελέγχου. Η διεθνής οικονομική επιτροπή, η οποία συστάθηκε με υπόδειξη των Μεγάλων Δυνάμεων, αποτελείτο από εκπροσώπους των ξένων τραπεζών και έδρευε στο ελληνικό έδαφος, ενώ ο ρόλος της δεν σταματούσε στον έλεγχο και τη διαχείριση των εσόδων του κράτους, αλλά προχωρούσε και στη βαρύνουσα

γνωμάτευση για την έκδοση χρήματος, για τη σύναψη δανείων και γενικά για όλα σχεδόν τα δημοσιονομικά θέματα. Οι υπερεξουσίες αυτές της διεθνούς οικονομικής επιτροπής ουσιαστικά αναιρούσαν για μεγάλο χρονικό διάστημα τις εξουσίες της ελληνικής κυβέρνησης και του Κοινοβουλίου, καθώς οι αποφάσεις του κράτους για σχεδιασμούς οικονομικής ανάπτυξης ελέγχονταν από εξωελλαδικά κέντρα, ερήμην του ελληνικού λαού.

(Σ. Τζόκα, «Ανάπτυξη και Εκσυγχρονισμός στην Ελλάδα στα τέλη του 19ου αιώνα», σσ. 188-189)

- β. Το μέγεθος του τραυματισμού της εθνικής φιλοτιμίας μπορεί να γίνει κατανοητό, αν αναλογισθεί κανείς ότι πριν από τον πόλεμο οι έλληνες πολιτικοί ήταν πεπεισμένοι ότι ο οικονομικός έλεγχος από ξένους ήταν ασυμβίβαστος με το αντιπροσωπευτικό σύστημα διακυβέρνησης, αφού αφαιρούσε από τον έλεγχο του κοινοβουλίου τη φορολογική πολιτική, που αποτελούσε τη βασική αρμοδιότητά του. Όπως έλεγε ο βουλευτής Άρτας και πρώην υπουργός Οικονομικών Κων/νος Καραπάνος «μόνον εις τα ασιατικά έθνη, τα μη έχοντα την συναίσθησιν της εθνικότητας αυτών, και τα διεπόμενα υπό του θείου δικαίου, είναι δυνατή η επιβολή και η λειτουργία ξενικού ελέγχου». Σύμφωνα με αυτή τη λογική, στην κοινοβουλευτική Ελλάδα δεν μπορούσε να επιβληθεί ένα σύστημα που εφαρμόστηκε στη θεοκρατική Οθωμανική Αυτοκρατορία.....

Στην πράξη, η λειτουργία του ελέγχου στην Ελλάδα πέτυχε απόλυτα στην αποστολή προστασίας των συμφερόντων των ομολογιούχων. Στη συνέχεια όμως αδιαφόρησε για τον εξορθολογισμό των ελληνικών δημοσιονομικών πραγμάτων, ακόμη και σε περιπτώσεις που παραβιάζονταν το πνεύμα της ρύθμισης και οι ρητοί περιορισμοί του νόμου ΒΦΙΘ του 1898.

(Ιστορία της Ελλάδας του 20ου αι., Χρ. Χατζηιωσήφ, «Η Μπελ Επόκ του Κεφαλαίου», σσ. 312, 316).

Απαντήσεις Θεμάτων**Θέμα Α1**

A.1.1. α. «Ορεινοί» Μία από τις δύο μεγάλες παρατάξεις στην Εθνοσυνέλευση του 1862 – 1864. «Οι

ορεινοί απαρτίστηκαν...(σελ. 79)...πλοιοκτητών»

β. «Στρατιωτικός Σύνδεσμος» «Στις 15 Αυγούστου 1909 εκδηλώθηκε...(σελ. 88-89)...μέσω της Βουλής»

γ. «Εθνικό Κόμμα» «Το Εθνικό Κόμμα του Κ.Μαυρομιχάλη...(σελ. 94)...οι Βενιζελικοί».

δ. «Πατριαρχική Επιτροπή» «Τον Οκτώβριο του 1918 συστάθηκε...(σελ. 144-145)...και της ελληνικής κυβέρνησης.

A.1.2

α. 3, 4, 8

β. 1, 5, 7

γ. 2, 6

Θέμα Α2**A.2.1**

«Για την επιλογή των υποψηφίων...απέκτησαν κύρος στη δημόσια ζωή». (Βιβλίο σελ. 84-85)

A.2.2

«Σε γενικές γραμμές...στη νέα τους πατρίδα». (Βιβλίο σελ. 167-168)

Θέμα Β1.

« Η μετακίνηση ανθρώπων από την ύπαιθρο...(σελ. 16-17) ήταν συχνό φαινόμενο»

Προς το τέλος του 19^{ου} αιώνα και στις αρχές τους 20^{ου} αιώνα, άνοιξαν οι δρόμοι προς την Αμερική. Η σταφιδική κρίση εκείνης της εποχής προκάλεσε μεγάλο ρεύμα μετανάστευσης πέρα από τον Ατλαντικό. Αυτό, άλλωστε, διαφαίνεται και από τον πίνακα. Η Ελλάδα, συγκριτικά με τις άλλες αγροτικές χώρες είχε το μεγαλύτερο ποσοστό μεταναστών στις Η.Π.Α (13,2%) σε σχέση με τον πληθυσμό της. Προς τα τέλη της δεκαετίας του 1860 η ελληνική σταφιδοπαραγωγή είχε επωφεληθεί από την σταφιδική κρίση της Γαλλίας και είχε καλύψει τις ελλείψεις στην παγκόσμια αγορά. Πολλοί καλλιεργητές είχαν στραφεί τότε προς τη σταφιδοκαλλιέργεια. Στα τέλη, όμως, του 19^{ου} αιώνα και στις αρχές του 20^{ου} αιώνα, λόγω της παραγωγικής έκρηξης και της κατάρρευσης του εμπορίου της ελληνικής σταφίδας, πολλοί σταφιδοκαλλιεργητές αντιμετώπισαν την αγροτική κρίση και κατ' επέκταση την οικονομική ανέχεια που τους έπληξε, με την υπερπόντια μετανάστευση, η οποία κατά την εποχή αυτή πήρε μεγάλες διαστάσεις.

Το φαινόμενο της υπερπόντιας μετανάστευσης όχι μόνο εκτόνωσε τις κοινωνικές εντάσεις που δημιούργησε η σταφιδική κρίση, αλλά πολύ γρήγορα ενίσχυσε την οικονομία της υπαίθρου μέσω των πολύ σημαντικών εμβασμάτων των μεταναστών ή την επιστροφή των ίδιων των μεταναστών. «Αυτά τα εμβάσματα είχαν για την Ελλάδα(σελ. 43)...των μεγάλων κεφαλαίων της ομογένειας» Ένα άλλο θετικό στοιχείο ήταν η παρακμή της τοκογλυφίας στις αγροτικές περιοχές, αφού υπήρχαν διαθέσιμα κεφάλαια, κυρίως εκείνα που προέρχονταν από το εξωτερικό. Επιπροσθέτως εξαιτίας των εμβασμάτων προκλήθηκε πτώση των επιτοκίων από 25% σε 6 – 8%, όπως μας πληροφορεί και το τρίτο παράθεμα. Τέλος η μετανάστευση πολλών καλλιεργητών, κυρίως στις Η.Π.Α., συνέβαλε στην αύξηση της αξίας της γης και της εργασίας.

ΘΕΜΑ Β2.

Μετά την κήρυξη «πτώχευσης» του 1893 και την ήττα των Ελλήνων στον πόλεμο του 1897 εναντίον της Τουρκίας, τα οικονομικά του ελληνικού κράτους οδηγήθηκαν σε καθεστώς Διεθνούς Οικονομικού Ελέγχου (ΔΟΕ). Εκπρόσωποι έξι Δυνάμεων (Αγγλία, Γαλλία, Αυστρία, Γερμανία, Ρωσία, Ιταλία) ανέλαβαν τη διαχείριση βασικών κρατικών εσόδων.

Η διεθνής επιτροπή, που ξεκίνησε τη λειτουργία της το 1898, αντιμετώπισε την υποχρέωση της Ελλάδας για καταβολή πολεμικής αποζημίωσης ύψους 92.000.000δραχμών προς την Οθωμανική Αυτοκρατορία και την εξυπηρέτηση των άλλων δανείων, με ένα μεγάλο δάνειο, που χορηγήθηκε με την εγγύηση των Δυνάμεων. «Στη συνέχεια(σελ. 40)...πολεμικές κινητοποιήσεις του παρελθόντος».

Η διεθνής, όμως, οικονομική επιτροπή δεν περιοριζόταν στον έλεγχο και τη διαχείριση των εσόδων του κράτους, αλλά και προχωρούσε και στη βαρύνουσα γνωμάτευση για την έκδοση χρήματος, για τη σύναψη νέων δανείων και γενικά για όλα σχεδόν τα δημοσιονομικά θέματα. Το γεγονός ότι ο Διεθνής Οικονομικός Έλεγχος είχε στη δικαιοδοσία του τόσες πολλές υπερεξουσίες είχε προκαλέσει στον ελληνικό λαό ένα αίσθημα ταπείνωσης και μείωσης της εθνικής ανεξαρτησίας της Ελλάδας. Αυτή τη δυσaréσκεια εκ μέρους του ελληνικού λαού συμμερίζεται και ο πολιτικός κόσμος της Ελλάδας που δυσανασχετούσε με την άσκηση της φορολογικής πολιτικής από εξωελλαδικά κέντρα και όχι από το ελληνικό κοινοβούλιο. Χαρακτηριστική είναι η αντίδραση του βουλευτή της Άρτας και πρώην υπουργού Οικονομικών Κων/νου Καραπάνου, που θεωρούσε ότι καθεστώς διεθνούς ελέγχου θα μπορούσε να επιβληθεί μόνο σε ασιατικά-θεοκρατικά κράτη που δεν έχουν αναπτύξει έντονα το εθνικό τους αίσθημα.

Συμπερασματικά, θα μπορούσαμε να ισχυριστούμε ότι ο Διεθνής Οικονομικός Έλεγχος, πέραν των οποίων θετικών αποτελεσμάτων είχε να επιδείξει, λειτούργησε περισσότερο με στόχο την εξασφάλιση των συμφερόντων των ομολογιούχων και λιγότερο για τον εξορθολογισμό του ελληνικού δημοσιονομικού συστήματος.